

DE EERSTE SINT-JOZEFSKERK VAN OOSTENDE

door Ivan VAN HYFTE

Wie in het voorjaar vanuit de relatief rustige Rogierlaan de verkeers-onveilige Alfons Pieterslaan opreed, kon er gewoon niet naast kijken : de neo-gotische, in rode Boomse baksteen opgetrokken Sint-Jozefskerk zat 77 m hoog tot in zijn spits geharnast in de steigers.

Het is wellicht géén toeval dat de energieke, 75 jaar jonge E.H. Aymar MICHIELS uitgerekend dit jaar de toren beklom om de met blaadjes bladgoud belegde torenhaan feilloos te plaatsen, naast de grondige restauratiewerken die hij liet uitvoeren.

Want precies honderd jaar geleden, op 18 maart 1901 kondigden klokken een kerkwijdingsfeest aan op "Saint Joseph" zodat – zo moet de pastoor nu gedacht hebben – de feestvierende eeuweling wel een opknopbeurt verdient.

Toch was dit niet de eerste kerk van de nog jonge parochie.

Dit vraagt om enige verduidelijking en een reconstructie van de feiten.

Na de beslissing in de Senaat dat het strategisch belang van Oostende overbodig is (20-03-1865), worden in de komende jaren de fortificaties afgebroken en de diepe grachten, die, wat de Sint Jozefswijk betreft tot aan de danszaal Mon Plaisir reikten, gedempt. Veel urbanisatieplannen op de tekentafels maar het is wachten op de Luikse notaris Louis DELBOUILLE die de vrijgekomen terreinen (1) op 10 januari 1874 koopt aan de Belgische Staat (2). Deze domaniale gronden worden verkaveld in 54 loten. Straten worden getrokken, heel wat huizen worden gebouwd, het "Westkwartier" wordt op de kaart gezet (3). Kooplustige bouwers dagen op. Zo'n vroege koper was Michel HALEWYCK die aan 15 frank per m² zijn droom verwezenlijkt ziet of Edmond VAN ISEGHEM die 30 frank voor een vierkante meter moet neertellen (zijn tuingrond krijgt hij dan weer voor de helft van de prijs).

Vooraf tussen 1874 en 1883 is er een ware bouw- en bevolkingsexplosie. Gelovigen die anders naar de oude Sint Petrus- en Pauluskerk of de Hazegraskerk gingen, wilden een derde parochie. In het globaal verkavelingsplan was op lot nr. 27 de inplanting van een kerk voorzien tussen de Berlijnstraat en de Leopoldlaan. Het gebouw met zo'n 3430 m² zou kijken op het Leopoldpark.

Uit eigen belang en na veel démarches wilde DELBOUILLE het perceel omruilen tegen een identiek groot terrein uit lot nr. 30 dat lag langs de Sint Peterburgstraat (nu L. Spilliaertstraat). De deal met de Staat lukt wonderwel. De Feuille d'Ostende van die dagen merkt schamper op : "Tout se fait en dinant dans le siècle où nous sommes – et par des diners qu'on gouverne les hommes...". Er waren toen blijkbaar ook al politieke waarnemers of waren het ideologische dagbladoorlogies ?

Onder impuls van een onvermoeibare Edmond VAN ISEGHEM krijgen "de katholieken" 346 handtekeningen bijeen op een petitie die naar koning Leopold II wordt gestuurd (25-04-1886). Drie dagen later krijgt Edmond al een reactie van het Kabinet van de Koning, getekend door baron LIMNANDER in de stijl van "...De Koning heeft met aandacht kennis genomen van...". Voor de gelovigen zit er niets anders op dan te blijven gaan naar de Capucijnen- of Dominicanenkerk...

Hierbij dient opgemerkt dat heel deze problematiek moet bekeken worden vanuit de pijnlijke, jammerlijke controverse tussen katholieken en liberalen op gemeentelijk-politiek vlak (4).

Voorbeelden van deze gespannen en soms hatelijke sfeer zijn legio. Op vraag van de gouverneur naar zijn persoonlijke mening schrijft burgermeester Charles JANSSENS ondermeer : "... la plupart ont signé par complaisance..." (03-03-1887). Op 29 april rapporteren de Verenigde Commissies van Financiën en Erediensten : "...il existe actuellement aucun motif sérieux en faveur de cette érection...". Financieel geven we de voorkeur aan nieuwe scholen want nu vertoeft men "...8 à 9 heures dans une atmosphère des plus nuisibles à leur santé..." (5).

Na jaren wantrouwen, weerbarstigheid en gekibbel geeft "le plus fidèle habitué d'Ostende" de doorslag. Wat doe je als gemeenteraad als de gouverneur je schrijft "... que M. le Ministre de la Justice vient de se déclarer disposé à soumettre à Sa Majesté le Roi..." ? (6).

Op 14 januari 1889 is de kogel door de kerk (gelukkig figuurlijk). Een Koninklijk Besluit kondigt de oprichting aan van de Sint-Jozefsparochie te Oostende. Een halve maand later krijgen handelaar HALEWYCK, eigenaar VAN ISEGHEM en hotelier THOMA van het stadsbestuur een brief in de bus met de melding dat ze benoemd zijn respectievelijk als voorzitter, penningmeester en secretaris van de kerkfabriek Sint-Jozef. Andere leden waren Jules CASTELEYN, brouwer, en Alfred ROYON, reder.

Maar wat ben je met een kerkfabriek zonder kerk ?

Onder geen enkel beding wil de gemeente financieel tussenkomen in de bouw van een noodkerk. VAN ISEGHEM, hij alleen, steekt dan maar financieel zijn schouders onder het project. Met Oscar THOMA trekt hij naar de Gentse dominicanen waar hun prior, pater BIOLEY, zich akkoord verklaart een plan te zullen tekenen. Op gronden van Stad, tussen de Westlaan (nu Rogierlaan) en de huidige Leon Spilliaertstraat – zowat ter hoogte van het huidige Atheneum – begint Charles DANNEEL op 15 maart 1889 met funderingen. In "Beginsel van Sint Joseph parochie" lezen we ondermeer : "...Den 29 maart, des middags was het eerste gebind gerecht, de volgende dag 's middags was het 2de ter plaats en des avonds stond het derde recht..." en "...4 mei. Beginnen de vloer te leggen in blauwe en roode kerktegels, omtrent ten getalle van 9000..."

De bouw van de eerste Sint Jozefskerk (25 m. lang op 17 m. breed) was een huzarenstukje als je bedenkt dat reeds op zondag 19 mei 1889 deken Pierre Xavier DECANNIERE het houten noodkerkje inwijdde.

In de parochie-archieven valt een en ander te vernemen over het meubilair. Twee biechtstoelen kwamen uit de Brugse Sint Gilliskerk; de twee zijaltaren, communiebanken en de drie "prie-Dieu", allen in eik, waren gesneden door de Brugse beeldhouwer Joseph HOTTON. De preekstoel was een gift van Michel HALEWYCK, net zoals het hoofdaltaar, het kruis en de kandelaars die dan weer door Edmond VAN ISEGHEM werd geschonken als aandenken aan zijn broer, wijlen Emile VAN ISEGHEM, jezuïet (7). Het huis J. SMETS-DEPAUW uit Mechelen zorgde voor de stoelen en het meubilair voor de sacristie werd geleverd door Charles VAN ROBAYS, uit Sint Kruis Brugge. Een brandvrije stalen kast werd ambachtelijk vervaardigd door Henri JACOBS uit Oudenburg.

Op 22 mei 1889 volgt de apotheose : de 45 jarige Wervikse burgemeesterzoon Emile VERHAEGHE (° 18-07-1844) wordt, precies 20 jaar na zijn priesterwijding, plechtig ingehaald. Het relaas is uitvoerig beschreven in "De Duinengalm" van toen.

Amper één dag later glundert de nieuwe pastoor wanneer hij een koninklijk telegram met gelukwensen ontvangt. Leopold en "stoete Koarel" (8) zullen later elkaar nóg vaak ontmoeten, vooral in de zondagse elfurenmis van de ...tweede Sint Jozefskerk.

- (1) 36 ha 26 a 69 ca. Zie M. CONSTANDT "Delbouille en Dujardin, twee pioniers van het Oostends toerisme" p. 8.
 - (2) Bij wet bekend gemaakt op 25 maart 1874.
 - (3) Niet toevallig dat de huidige Rogierlaan tot 1885 "Westlaan" heette.
 - (4) Cfr. gemeenteraadszitting van 04-02-1878 waarin de liberalen beslissen om de overeenkomst van de stad Oostende met de bisschop van Brugge i.v.m. het behoud van het college op te zeggen.
 - (5) Leden waren J. MONTANGIE, Ch. PAVOT, A. DE BREYNE en A. PIETERS.
 - (6) Bulletin Communal n° 21, 16 oktober 1888.
 - (7) + 24-10-1885.
 - (8) In de volksmond bijnaam van E.H. VERHAEGHE.
-

WIE WEET HET ? (2)

Een reactie op bovengenoemd artikel, verschenen in het Decemбернаummer van DE PLATE, p. 2000-255, kwam van Erearchitect S.R. SMIS.

De heer SMIS maakte persoonlijk deel uit van de groep van vier architecten die belast werden met het opmaken van het ontwerp voor de badinstallaties en met het nazicht op de uitvoering van de werken.

Waar het koffertje, met geringe afmetingen, naar schatting ongeveer 25/30 x 7 x 6 cm groot, ingemetseld werd, kan hij zich niet meer zo goed herinneren.

Architect SMIS vermoedt dat het ergens onder de toren met het uurwerk, die tevens dienst deed als luchtkoker, ingebouwd werd, en waarschijnlijk bij de afbraak van de badinstallaties met het puin afgevoerd werd.

Met dank aan Erearchitect SMIS voor de verstrekte inlichtingen.

Roger TIMMERMANS